

ВСТУПНЕ СЛОВО

Від Станіслава Медведенка

Насамперед мені хотілося б, щоб моя історія надихнула дітей, які лише починають займатися баскетболом. Я не народився атлетом з ідеальною антропометрією чи винятковим здоров'ям, мої батьки не були заможними людьми й умови для занять баскетболом у Києві на початку дев'яностих були просто жахливими. Однак мені вдалося досягти неймовірного в цій грі. Я виступав за найкращу команду світу, з найсильнішими гравцями в історії гри, жив у найкращому місті на Землі і став дворазовим чемпіоном найсильнішої ліги планети. Окрім того, я заробив стільки грошей, скільки серед українських атлетів заробили лише одиниці. Втім моя історія може бути цікавою і для дорослих, адже вона доводить, що можливо все і часто все стається навіть тоді, коли цього найменше очікуєш.

Це все не впало мені на голову просто так. Багато разів мені просто щастило, проте якби я наполегливо та старанно не йшов до мети, то міг і не заслужити на удачу. Я намагався ділитися своїми спогадами максимально відверто, і сподіваюся, що мені це вдалося.

Хочу подякувати всім, хто був причетний до мого баскетбольного шляху до цього моменту. Але окремо я хотів би подякувати Олександрові Дмитровичу Коваленку — людині, без якої не було б нічого.

Свою історію я переповів другові Максимові Гайовому, який і виклав її в цій книжці від мого імені, тобто від першої особи. Сподіваюся, читачі оцінять відвертість цієї історії.

Від Максима Гайового

Станіслав Медведенко ніколи не був серед моїх улюблених українських баскетболістів. Чесно кажучи, у дитинстві я завжди вважав, що Стасу просто пощастило. Коли ж я виріс і почав працювати всередині баскетбольного клубу та з окремими гравцями збірної, мені досить швидко стало очевидно, що удачі на довгій дистанції просто не існує. Можна добре зіграти одну гру, але неможливо провести стільки років на найвищому рівні, не маючи високого класу та стрижня переможця.

Я бачу, як мало наших спортивних уболівальників розуміють, наскільки грандіозною є кар'єра Медведенка в контексті України. Мені було надзвичайно цікаво слухати історії Станіслава й бачити його очима ті процеси, про які раніше я міг лише поверхово читати в інтернеті.

Буду щасливий, якщо читачам сподобаються ці історії.

Я НЕНАВИДІВ БАСКЕТБОЛ

Мені випало народитися в Київській області, в сільській родині. На щастя, склалося так, що мій батько почав працювати військовим після закінчення Київського університету імені Тараса Шевченка й отримав робочу квартиру, тож наша родина майже одразу після мого народження перебралася до Києва. Все своє життя я відчував і відчуваю вдячність батькові за це, оскільки той переїзд дуже вплинув на мою долю.

Саме завдяки батьку в мене з'явився шанс займатися спортом. Не маю сумнівів, що якби ми залишилися жити в селі, ні в який баскетбол я професійно ніколи не грав би. Ще цікаво, що моя рідна сестра, старша за мене на чотири роки, народилася в Києві. Проте сім'ї вже тоді було важко з квадратними метрами, тож вона ще до мого народження перебралася жити до бабусі в село Карапиші.

Маю одразу зазначити, що я точно не перший високий хлопець у нашій родині. Мій рідний дядько десь такого самого зросту, а може, навіть вищий за мене. Але з професійним спортом у нашій родині, за винятком мене, ніхто не був пов'язаний.

Окрім батька, я завдячую появі в моєму житті баскетболу самій структурі СРСР як держави. Як відомо, у Союзі всі жили бідно та однаково погано, але всі були «при ділі». У нашій школі можна було ходити на футбол, баскетбол, боротьбу, плавання — і все це, звичайно ж, безкоштовно для дітей. Мені вдалося трошки застати цього радянського життя, яке потім згасало просто в мене на очах.

Смішно, але спершу я буквально ненавидів баскетбол. Дратувало те, що всі, щойно побачивши мене, одразу ж радили займатися цим видом спорту. Я був найвищий у класі й досить довго через це комплексував. Приблизно до 12 років я соромився, і лише згодом зрозумів, що це може бути моєю перевагою в житті.

Але, відверто кажучи, спершу баскетбол значно більше приваблював мене не як гра, а як можливість мандрувати. Після розпаду СРСР мало хто міг дозволити собі подорожувати закордон і тим більше забезпечити самотійну поїздку в інші країни своїм дітям. А мені баскетбол у цьому прямо сприяв. Пам'ятаю, що перша така мандрівка була до Чехії, а друга — до Фінляндії. Це був зовсім інший світ. Кожен такий виїзд ставав для нас справжнім святом. Пригадую, що мене тоді дуже вразили йогурти в пакетиках! У нас такого ще не було. Навіть більше: тренер нас мотивував такими дрібничками. Він вмів грати на тому, що нас було легко вразити. Розповідав, що як поїдемо на турнір, то можна буде піти до магазинів. А що нам тоді було треба для відчуття ширшої радості? Вистачало кількох кольорових жуйок, пляшки газованого напою та двох-трьох шоколадок у яскравих обгортках. Після виїздів ми приходили до школи й демонстративно хвалилися трофеями, а інші діти дивилися на нас як на обраних. Сучасні школярі ніколи не зрозуміють, про що я...

Але, як кажуть, від ненависті до любові один крок. І вже в 9 класі я мав розуміння, що жуйки й шоколадки — це другорядне, а баскетбол цілком може стати моїм покликанням. До цього улюбленим видом спорту для мене був футбол — власне, мої перші спортивні успіхи пов'язані саме з ним. Коли я був малий, ми грали у футбол цілими днями, виходили у двір за будь-якої погоди, брали м'яч і не зупинялися, доки не стемніє. Особливо цікаво це все виглядало у спекотну та суху погоду, коли підіймалася пилюка. Вона залітала до рота, ще через неї нічого не було видно. Тільки було чути крики з хмар пилу!.. У мене досить непогано виходило грати у футбол. Я навіть думав, що маю до нього талант.

На баскетболіста мене перетворив Олександр Дмитрович Коваленко. У дитинстві в мене була певна схильність до командних видів спорту, відчуття колективу. Як кажуть у баскетболі, я був «ігровиком». На той час це яскраво проявилось, і за мною почали бігати тренери з різних дисциплін. Проте я довірився Коваленку і з ним перебрався до 204-ї школи на Дарниці. Далі ще була 328-ма, а потім — 148-ма, але це теж дарницькі школи. Тож можна сказати, що моє баскетбольне становлення відбулося саме в цьому районі. Коваленко відіграв ключову роль у тому становленні, хоча не зайвим буде ще раз згадати про батьків. Я вже зазначав, як мені пощастило свого часу просто переїхати до Києва, але пощастило і значно пізніше. У багатьох хлопців у підлітковому віці, коли спорт починає займати значне місце в їхньому житті, виникають проблеми з рідними. Далеко не всі батьки моїх друзів прислухалися до

певний солідний рівень проти найкращих гравців ліги. Мені було вісімнадцять, я несамовито ішачив на тренуваннях і вже тоді нікого не боявся. Навпаки, мені подобалося грати проти найсильніших гравців чемпіонату. У команді теж одразу поставив себе як слід. Коли ветерани казали дати їм м'яча, я просто показував їм дулю і кидав сам. Вони спочатку мене недолюбляли, проте потім звикли до мене. Тим більше, що коли я кидав, то переважно влучав.

До того ж я вже мав певну репутацію. Ще у СКА в 14 років почав показувати, що зі мною треба рахуватися. Якось я відпрацьовував кидки в залі на боковому щиті, а поряд тренувалася головна команда, грали 5 на 5. У них хтось травмувався, тож вони покликали мене з ними побігати. Я радо погодився. «Наберуся досвіду», — подумав собі. Та під час одного з епізодів у боротьбі за підбирання трохи жорстко штовхнув ліктем у спину одного гравця, а потім спокійно забив два очки з-під кошика. Виявилось, що я дав ліктем найстаршому і найбільш нарваному в команді, і вже за кілька секунд він почав на мене кидатися. Довелося трошки поштовхатися й поговорити на підвищених тонах, але до бійки не дійшло: нас обох заспокоїли інші гравці.

Варто сказати, що тоді щось схоже постійно відбувалося між молоддю й ветеранами, тож я швидко засвоїв, що нікому не можна спускати таку поведінку. Я не мав ілюзій, що хтось просто так поважатиме мене, тож сприймав все це цілком нормально. Ветерани команди, своєю чергою, після тієї історії теж зрозуміли, що я не з тих, на кому в них вийде зриватися. Друзями зі старшими хлопцями ми не стали, проте надалі поважали один одного просто за умовчанням і мали нормальні робочі стосунки.

Грубо кажучи, я виріс у дворі, тож мав постійно доводити, що ладен грати в команді та постояти за себе. На всіх рівнях. Водночас, як нормальна людина, я намагався, коли це було можливо, уникати конфліктів. Пригадую, що коли почав заробляти перші гроші, купив собі касетний водонепроникний плеєр Panasonic, на який збирав тоді три місяці. Якраз тоді тренер дав нам завдання пробігти 30 хвилин кросу по району. Як зараз пригадую: біжу, плеєр на поясі — і з усіх боків лунає: «Хлопчику, а що там у тебе за прикол такий цікавий? Покажи!». Відбивався просто під час бігу! Дехто дивується, коли чує, що в дитинстві до мене, такого здорового, чіплялися місцеві хулігани. Але насправді все дуже прозаїчно: коли їх багато, треба бігти. Інакше завалять як мамонта.

Через багато років у США люди багато мені розповідали про чорні квартали й жалілися, як їм усім було важко. Та, правду кажучи, киявська Троєщина в дев'яностих мало чим відрізнялася і ще незрозуміло, де насправді було більше шансів вирости цілим і неушкодженим. Я не раз казав хлопцям з НБА, що неблагополучні квартали є в кожному місті. Проте, мабуть, кожен з них думав, що саме йому було найважче.

До того ж вони широким розумом не розуміли багатьох інших нюансів, пов'язаних із життям у типовій пострадянській країні. Наприклад, для них було важко навіть уявити, що таке дефіцит. Так, їхні родини у США могли не мати грошей, щоб купити кросівки для гри, але щоб кросівки не можна було купити в принципі? Взуття — найголовніше для баскетболіста, а в нас на початку дев'яностих не було ні-чого! Грали в кедах, які ми називали «полуторки». Їх можна було купити доскоду, проте вони щотижня псувалися. До того ж ноги в них ламалися «на ура». Якщо чесно, зараз я просто не розумію, як ми в них взагалі грали, у цих цеглинах! Найчастіше дірка утворювалася на підшві, тож коли хлопці бігли, глядачі часом бачили шкарпетки, які стирчали з підшви.

Перші справді круті кросівки в мене з'явилися саме в той час, коли грав у «Будівельнику». Тоді партнером клубу був Nike, і я вперше побачив, що таке хороше екіпірування. Але все одно в нас були проблеми: не вистачало потрібних розмірів взуття, особливо для таких великих хлопців, як я. У мене це ледве не переросло в комплекс. А зараз у моєму домі близько 40 пар крос!

Якщо чесно, то мені, за великим рахунком, тоді взагалі нічого не було потрібно, окрім кросівок. Батьки мене годували, давали дах над головою — можна було жити. Чи можна було жити добре? Це вже питання. У ті часи в нашому баскетболі затримувати зарплатні стало нормою, та й це не були якісь величезні гроші. Перша зарплата взагалі становила 50 доларів на місяць, а вищезгаданий плеєр коштував 80. Пригадую, що телевізор і відеомагнітофон можна було придбати десь за 300 доларів. Потім я став заробляти більше, проте ніколи на цьому не акцентував. Мені вчасно пояснили, що потрібно думати про баскетбол. Так, у юному віці це інколи важко, але пріоритети виставляти потрібно правильно. На жаль, вчитися на чужих помилках не всі вміють (і не всім щастить мати поруч таку людину, якою для мене був Коваленко). Часом якомусь молодому хлопцеві треба просто сказати щось на зразок «Пацан, не ведись на гроші, грай, поки з тебе кросівки не спадуть. Гратимеш добре — гроші будуть». Пам'ятаю, що через багато років, коли я грав за «Лейкерс» і мене довго не випускали на паркет, один із партнерів по команді сказав мені: «Слава, чого ти такий засмучений? Тобі ж бабки платять!». Мені завжди було важко зрозуміти такий підхід. Не можу назвати себе максималістом, але завжди хотіти для себе більшого я вважав єдиним нормальним варіантом.

ЛИТВА. ЩЕ НЕ ЄВРОПА, АЛЕ ВЖЕ НЕ СРСР

Литва стала для мене прекрасним трампліном. Навіть важко уявити, що все могло скластися краще. Там я отримав усе, що було потрібно на тому етапі кар'єри. Близькість наших культур не змушувала мене витратити час і зусилля на адаптацію до їжі, клімату чи ритму життя. До того ж для мене, російськомовного, було окремим бонусом те, що не довелося мучитися з англійською.

Можна навіть сказати, що я не відчував, ніби перебуваю за кордоном. Насправді все було так, наче я просто переїхав з Києва до, наприклад, Харкова. Тоді, у 1998-му, Литва вже робила серйозні кроки до ЄС, але розставання з СРСР давалося країні важко. Це зараз у Литві молодь взагалі не говорить російською, а тоді всі спілкувалися мовою, до якої я звик з дитинства. Литовці були раді тому, що українець приїхав грати до них, і добре мене прийняли. Хоча, за великим рахунком, стосовно мене в них був інший критерій. Я вмів грати в баскетбол, а отже, мене поважали за замовчуванням.

Варто зазначити, що у фінансовому питанні я мав і кращі пропозиції, але головне, що було зрозуміло, — мені треба йти. Чемпіонат України навряд чи дав би мені щось якісно нове, а я був не настільки наївний, щоб думати, ніби вже все вмію.

Проте смішно, що саме рішення про перехід в «Аліту» приймав не я. Навіть більше: сезон 1998–1999 я взагалі розпочинав у складі «Будівельника» і навіть зіграв кілька офіційних матчів за киян.

Проте «Аліта» й особисто литовська легенда Владас Гарастас були серйозно налаштовані забрати мене з Києва. Тут зіграли й особисті причини, чи точніше, персональне враження. Річ у тому, що того міжсезоння ми з «Будівельником» грали в Алітусі товариський турнір, а я в кожній грі забивав під 30 очок, тож Гарастас твердо вирішив мене переманити. Щоб повністю розуміти картину, слід знати, хто такий цей Гарастас. Так-от, Владас — чи не найуспішніший тренер в історії литовського баскетболу, срібний призер чемпіонатів Європи та світу і бронзовий призер двох олімпіад. На той час уже далеко не молодий, але ще жвавий Владас був президентом «Аліти». Тож коли він заявив спонсорам клубу, що йому потрібен Медведенко, нікому не спало на думку сперечатися.

Так одного прекрасного дня Гарастас прилетів до Києва з торбою грошей для клубу — і мою долю було вирішено. Я знав, що таке литовський баскетбол, тож коли дізнався, що мені ще й пропонують зарплатню ледь не втричі більшу, ніж у «Будівельнику», особливо не протестував. Хоча наш Зураб Майранович Хромаєв чесно заявив, що моєї згоди не особливо й запитують. «Слава, ми вже взяли гроші», — почув я від Хромаєва...

Литовський баскетбол тоді був на дуже високому рівні. Їхня національна збірна традиційно була однією з найсильніших в Європі, а «Жальгіріс» щойно виграв Єврокубок і, сам того не знаючи, готувався навесні 1999-го взяти Євролігу. У країні було багато дуже крутої молоді, яка у 2003-му стала настільки крутою, що виграла чемпіонат Європи!

І це лише якщо казати про те, що на паркеті. Поза ним було не менш цікаво. Без перебільшення скажу, що країна жила баскетболом. Їхня головна зірка Арвідас Сабоніс був для своїх співвітчизників майже богом! Сабас мав своє окреме місце в пантеоні, вище за всіх, але й інших зірок, таких як Шарунас Марчulyоніс або Рімас Куртінайтіс, теж дуже поважали. Усі хотіли бути баскетболістами, майже всі діти грали в баскетбол. Якщо якась литовська газета писала про певного баскетболіста (не важливо, критичний чи схвальний матеріал), цей гравець уже не міг спокійно ходити вулицями. А про баскетбол писали й говорили всі без винятку медіа в країні. Словом, усе було на найвищому рівні. У мене після переїзду стався культурний шок — не менше. Литовці жартують самі над собою, що всі в країні знають, як грати в баскетбол, а отже, кожен литовець є кваліфікованим тренером. Я був у захваті від такої любові до баскетболу в цього народу.

Мені зі старту все в «Аліті» сподобалося — реакція фанів, ставлення до мене партнерів по команді. По ходу справи нам ще почали виписувати бонуси за перемоги, і на виході мій бонус часом навіть перевищував місячну зарплату. З подивом для себе я зрозумів, що

Для литовців репутація — це не порожній звук, із чим явно є проблеми в українців. Особисто я не раз був свідком того, як на адресу Даріуша з трибун кричали дуже грубі й несправедливі слова. Свої ж уболівальники! Добре, що, пройшовши це, він став тільки сильнішим — як і його брат. Насправді я знаю багато деталей історії, того, наскільки дивно здійснювався весь судовий процес, просто сумніваюся, що це саме те, що варто тут згадувати...

До речі, коли брати відбували покарання в колонії, я надсилав обом протейни з Лос-Анджелеса, що дуже їм згодилося. Після в'язниці обидва вийшли значно міцнішими. Підсумовуючи згадку про цю історію, скажу: добре, що зараз в обох Лавриновичів щасливі родини, прекрасні дружини й діти.

З Даріушем ми й тепер дружимо.

Той сезон ми почали круто. В Кубку Корача вийшли з непростої групи, і хоча формально з другого місця, але очок мали стільки, скільки й «Норрчопінг», який посів першу сходинку.

Думаю, ми заслугоували вийти і в топ-16, хоча за сумою двох матчів поступилися дуже сильному за складом «Галатасараю». Удома ми їх перемогли, а я набрав 32 очки. Проте в Стамбулі ми просто не впоралися з тиском трибун, що нерідко буває з командами, які приїждять до столиці Туреччини. Але мені здавалося — і зараз здається, — що за рівнем гри ми виглядали краще за турків.

Цікаво, що керівництво ставило нам за мету гарно виступити передусім у національній першості. Проте після вильоту з Кубка Корача боси клубу чомусь почали говорити, що тренер не впорався із завданням на євроарені. І змінили нам тренера...

Я багато разів розмірковував про ту ситуацію і вважаю, що тоді нам просто не пощастило, адже власник команди був людиною не з баскетбольної сфери і взагалі не зі світу спорту. Він володів місцевим лікєро-горілчанним заводом та не розумів (і не міг розуміти) певних нюансів гри.

Хоч би як мені це подобалося, але грати в чотирьох турнірах було помилкою. Ми не мали ресурсу, щоб виглядати однаково сильно на всіх фронтах. На жаль, у нас стався спад у середині сезону, який був неминучим після сильного старту та в умовах важкого графіка.

Треба було просто перетерпіти. Бос «Аліти» терпіти не став, бо просто не впорався з тиском ЗМІ та уболівальників. Ця історія взагалі яскраво демонструвала проблематику тієї моделі, у якій існувала «Аліта». Були чудові зарплати, хороший зал, сильні гравці, проте важливі менеджерські рішення не ухвалювала компетентна рада директорів — усе залежало від волі одного спонсора. Саме він вирішив перед сезоном, що для нас найважливішим є національний чемпіонат, про що сказав тренеру. Тож іронія в тому, що коли тренер почав певною мірою берегти лідерів у євробкубкових матчах і це вплинуло на їхні результати — його звільнили. За те, що визначив пріоритети так, як йому сказав бос!

Новий керманіч Мікалюнас усе поламав. Він почав нас надмірно навантажувати, міняти всю тактику, перекроювати ротацію. Нас навіть на збір в інше місто вивезли — у Тракай, — що посеред сезону було взагалі недоречним.

Ми все це сприймали дуже болісно, адже до цього колектив був на чудовому ході. Круто проводили матчі проти грандів — «Жальгіріса» й «Летувос Рітас»: обидва клуби здобували перемоги з різницею лише в кілька очок. Свого головного конкурента «Шауляй» ми взагалі перемогли, що для всіх було сюрпризом. Матчі проти «Жальгіріса», звичайно ж, особливо надихали, оскільки ми з гордістю усвідомлювали, що мало чим поступалися гранду не просто місцевого, а континентального масштабу.

У каунасців тоді унікально зійшлися три фундаментально важливі фактори для успіху. Перший — сприятлива фінансова ситуація. Другий — чудовий клубний менеджмент. Третій — низка суперталановитих виконавців з власної клубної школи. Що казати, вони завершили регулярний чемпіонат без поразок. Так, вони грали скорочений сезон через свою участь у двох євробкубах, але 18 перемог у 18 матчах — це в будь-якому разі вражаючий результат.

У нас із трьох зазначених вище пунктів була лише хороша фінансова ситуація, а отже, та зміна тренера все вирішила. Регулярку ми таки зуміли закінчити третіми, проте навесні вже не виглядали командою, яка могла братися за серйозні завдання. Якщо стартували ми як претендент на медалі, то в плей-оф литовської ліги, коли це було найпотрібніше, не зуміли реалізувати й 70 % потенціалу. Опинившись на третій сходинці в регулярному чемпіонаті, ми зійшлися в першому раунді із «Сакалаєм», який перебував на шостому місці. Ми були беззаперечними фаворитами дуелі, а тим більше мали перевагу — домашній майданчик. У реальності все вийшло